

اصول تعامل با بیگانگان در قراردادهای سیاسی
 و اقتصادی و فرهنگی از دیدگاه امام خمینی (ره)

اصل، منافع ملت است

هادی مازندرانی

در این تحقیق برآنیم تا اصول و مبانی تعامل
 با دیگران را از دیدگاه امام خمینی (ره)

اشاره

بررسی کنیم.

اصل وجود رابطه و تعامل با دیگران

در آغاز باید به این نکته اشاره شود که از دیدگاه امام (ره) داشتن رابطه و تعامل با دیگران از ضروریات به شمار می‌آید و قطع هرگونه رابطه برخلاف عقل و شرع است: «قطع رابطه با دولت‌ها برخلاف عقل و برخلاف شرع است و ما باید با همه روابط داشته باشیم... اما این که با هیچ دولتی نباید رابطه داشته باشیم هیچ عقل و هیچ انسانی آن را نمی‌پذیرد، چون معنایش شکست خوردن و فنا و مدفون شدن است تا آخر.» ایشان قطع رابطه با دولت‌ها را شیطنت خوانده، می‌گویند: «از قراری که من شنیدم شیطنت دیگری می‌کنند و آن این که: ما چرا با دولت‌ها رابطه داشته باشیم؟ ما می‌رویم به سراغ ملت‌ها و با دولت‌ها هیچ کاری نداریم! که این هم نقشه‌ای است که اخیراً تعقیب می‌شود. ابرقدرت‌ها و امریکا خیال می‌کردند که ایران به واسطه انقلابی که کرده است و می‌خواهد استقلال و آزادی را که یک مسأله تازه و برخلاف رویه همه حکومت‌هاست به دست بیاورد، به ناچار منزوی خواهد شد، وقتی که منزوی شد زندگی نمی‌تواند بکند، که دیدند نشد و ایران روابطش با

کشور، اعم از سیاسی و فرهنگی، اقتصادی و نظامی، خواب و خیالی بیش نیست و هر کس در هر مقامی و به هر صورتی اجازه دخالت اجانب را در وطن عزیز ما، چه با صراحت و چه به وسیله طرح‌هایی که لازمه‌اش ادامه تسلط اجنبی یا ایجاد تسلط تازه‌ای باشد بدهد، خائن به اسلام و کشور است.^{۱۱}

۱-۵- **نفی سلطه؛ شرط عقل و تدبیر:** «ما اگر عقل سیاسی هم داشته باشیم، باید همگی دست در دست یکدیگر گذاریم تا بتوانیم راه برویم، امروز، هم امریکا می‌خواهد ما را زیر سلطه خودش قرار دهد و هم شوروی. حال که ما همه، طعمه گرگ‌های دنیا هستیم و همه می‌خواهند ما را شکار کنند، ما باید به عقل و تدبیر و قلم و حق و همه چیز با یکدیگر همکاری کنیم.»^{۱۲}

۱-۶- **نفی سازش و انفعال:** ما با هیچ کدام از ابرقدرت‌ها و قدرت‌ها سر سازش نداریم. نه تحت سلطه امریکا می‌رویم و نه زیر بار شوروی. ما مسلمانیم و می‌خواهیم زندگی کنیم.»^{۱۳}

۲- دعوت دنیا به اسلام

یکی از بنیادی‌ترین و مهم‌ترین اصول در ارتباط با دیگران و تعامل با آنان، مسأله دعوت جهان به سوی اسلام است که از آن با نام اصل دعوت یاد می‌شود. حضرت امام(ره) نیز به دفعات گوناگون در بیاناتشان بر این اصل تاکید ورزیده‌اند. به چند نمونه از این بیانات توجه کنید: «باید با تبلیغات صحیح، اسلام را آن گونه که هست به دنیا معرفی نمایید»^{۱۴}، «سیاستی که در صدر اسلام بود، یک سیاست جهانی بود. پیغمبر اسلام... دعوت می‌کرد به سیاست اسلامی و حکومت تشکیل داد»^{۱۵}، «لازم است پایگاه‌های اسلامی برای معرفی اسلام و نشر حقایق نجات‌بخش در هر نقطه‌ای از جهان که امکان است برقرار باشد و در تحت یک سازمان هماهنگ برای نشر عدالت و قطع ایادی ستمکاران و چپاول چپان مشغول فعالیت شوند»^{۱۶} و «جمعیت‌های زیاد را دعوت کنید عملاً به اسلام، در اعمالتان، در رفتارتان، در کردارتان، طوری باشد که نمونه باشید برای جمهوری اسلامی و جمهوری اسلامی با شما به جاهای دیگر هم ان شاءالله برود.»^{۱۷}

۳- صدور انقلاب به جهان

بر پایه همین اصل دعوت است که صدور انقلاب به صورت یکی از اصلی‌ترین اندیشه‌های امام(ره) در حیطه روابط بین‌الملل مطرح می‌شود. ایشان در یکی از معروف‌ترین سخنرانی‌های خود می‌گویند: «ما می‌خواهیم که این انقلاب‌مان راه انقلاب فرهنگی‌مان راه انقلاب اسلامی‌مان را به همه ممالک اسلامی صادر کنیم.»^{۱۸} معنای صدور انقلاب از نگاه ایشان عبارت است از:

۱-۳- **صدور اسلام:** «ما می‌خواهیم با دعوت، اسلام را به همه جا صادر کنیم نه با سرنیزه.»^{۱۹}

۲-۳- **ارائه الگوی اسلامی:** «ما می‌خواهیم یک الگویی از اسلام در عالم، ولو یک الگوی ناقصی باشد، نشان بدهیم که هم عقلای عالم... بفهمند که اسلام چی آورده و می‌خواهد چه بکند در دنیا.»^{۲۰}

۳-۳- **تحقق انگیزه‌های الهی:** «امیدواریم که ... این انگیزه‌های الهی و اسلامی در همه نقاط جهان متحقق بشود.»^{۲۱}

خارجی‌ها زیادتر گردید. حالا به این مطلب افتادند که؛ ما چه کار داریم به دولت‌ها، این‌ها همه ظالم و کذا هستند و ما باید با ملت‌ها روابط داشته باشیم. که این هم نقشه تازه و مسأله بسیار خطرناک و شیطنت دقیقی است.»^{۲۲} ایشان در این باره به سیره پیامبر(ص) اشاره کرده می‌گویند: «ما باید همان گونه که در زمان صدر اسلام، پیامبر سفر به این طرف و آن طرف می‌فرستاد که روابط درست کند عمل کنیم، و نمی‌توانیم بنشینیم و بگوییم که با دولت‌ها چه کار داریم. این برخلاف عقل و برخلاف شرع است، و ما باید با همه رابطه داشته باشیم، منتها چند تا استثناء می‌شود که الان هم با آن‌ها رابطه نداریم. اما این که با هیچ دولتی نباید رابطه داشته باشیم، هیچ عقل و هیچ انسانی آن را نمی‌پذیرد؛ چون معنایش شکست خوردن و فنا و مدفون شدن است تا آخر. و ما باید با ملت‌ها و دولت‌ها رابطه پیدا کنیم؛ آن‌ها را که می‌توانیم ارشاد کنیم، با همین روابط ارشاد کنیم، و از آن‌هایی که نمی‌توانیم ارشاد کنیم، سیلی نخوریم. بنابراین، من به شما سفارش می‌کنم که در هر جا و در هر کشوری که هستید رابطه‌تان را محکم کنید و رفت و آمد داشته باشید.»^{۲۳} با این همه اما این تعامل مشروط به شرایطی است که در ذیل به آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۱- نفی ظلم و تهدید

یکی از مهم‌ترین اصول و مبانی تعامل با دیگران از دیدگاه امام خمینی(ره)، نفی ظلم و نپذیرفتن تهدید بیگانگان است که از آن به قاعده نفی سبیل نیز تعبیر می‌شود. ایشان در این باره می‌گویند: «ما منطق‌مان، منطق اسلام، این است که سلطه نباید از غیر بر شما باشد. نباید شما تحت سلطه غیر بروید. ما هم می‌خواهیم برویم زیر سلطه. ما اصل گفت‌وگو این است که امریکا نباید (حاکم بر مقدرات ما) باشد. نه امریکا تنها، شوروی هم نباید باشد؛ اجنبی نباید باشد. منطق ما این است و فریاد ما هم همین است.»^{۲۴} امام(ره) در این باره بیانات دیگری نیز دارند که به برخی از آنان به اجمال اشاره می‌کنیم:

۱-۱- **دستور قرآن به نفی سبیل:** «قرآن می‌گوید هرگز خدای تبارک و تعالی سلطه‌ای برای غیر مسلم بر مسلم قرار نداده است. هرگز نباید یک همچو چیزی واقع شود، یک تسلطی، یک راهی، اصلاً یک راه نباید پیدا بکند؛ لن یجعل الله للکافرین، علی المؤمنین سبیلاً. اصلاً راه نباید داشته باشند مشرکین و این قدرت‌های فاسد ... بر مسلمین.»^{۲۵}

۲-۱- **دستور مکتب اسلام:** «ما به حسب دستور اسلام نه ظالم هستیم و نه مظلوم، نه می‌توانیم زیر بار ظلم برویم و نه خود ظلم می‌کنیم.»^{۲۶} «ملت اسلام پیرو مکتبی است که برنامه‌های آن مکتب خلاصه می‌شود در دو کلمه لاتظلمون و لاتظلمون.»^{۲۷} «ما روابط خاص اسلامی داریم که اسلام نه ظالم بود و نه زیر بار ظلم می‌رفت و ما هم می‌خواهیم این طور باشیم که نه ظلم کنیم و نه زیر بار ظلم برویم.»^{۲۸}

۳-۱- **وظیفه اسلامی:** «وظیفه مسلمانان، نفی سلطه فرهنگی اجنبی و نشر فرهنگ غنی اسلام است.»^{۲۹}

۴-۱- **پذیرش سلطه؛ عامل بدبختی:** «در همه حال شعار ما قطع ایادی اجانب راست و چپ از کشور است؛ زیرا رشد و استقلال و آزادی با وجود دخالت اجنبی از هر جنس و مسلک و ملیت، در هر امری از امور

خواهیم کرد، و با آن‌ها اگر آن‌ها هم احترام متقابل را حفظ کنند و نخواهند بر ما تحمیل کنند و تجدید نظر در این کارهایی که تاکنون بر ما - بلکه با شرق - کرده‌اند نکنند، ما با آن‌ها به طور خوب و روابط حسنه رفتار می‌کنیم و معاملات با آن‌ها هم خواهیم کرد؛ به هر نحوی که صلاح خودمان باشد، نه هر نحوی که تحمیل باشد یا فقط صلاح آن‌ها در نظر گرفته شده باشد، ما روابط حسنه با آن‌ها داریم.^{۲۰} ایشان می‌افزایند: «روابط ما بر اساس احترام متقابل است.»^{۲۱} به تعبیر امام(ره)، «تعدی به هیچ کشوری به واسطه دستوری که به ما رسیده است از اسلام، نخواهیم کرد؛ و تجاوز به هیچ فردی نخواهیم کرد، و نباید بکنیم. تجاوز به هیچ کشوری نخواهیم کرد، و نباید بکنیم.»^{۲۲} ایشان همچنین می‌افزایند: «تمام کشورها اگر احترام ما را حفظ کنند ما هم احترام متقابل را حفظ خواهیم کرد و اگر کشورها و دولت‌ها بخواهند به ما تحمیلی بکنند، از آن‌ها قبول نخواهیم کرد. نه ظلم به دیگران می‌کنیم و نه زیر بار ظلم دیگران می‌رویم.»^{۲۳}

۶- دخالت نکردن دیگران

بر اساس همین اصل رعایت احترام متقابل است که دیگر اصل مهم نیز نمایان می‌شود: اصل عدم مداخله دیگران. امام می‌گویند: «ما با تمام دولت‌ها، در صورتی که دخالت در امور داخلی ما نکنند و برای ما احترام متقابل قائل باشند، با احترام رفتار می‌کنیم.»^{۲۴} ایشان این معنا را برپایه سیاست نه شرقی و نه غربی استوار می‌دانند: «بر هیچ یک از مردم و مسؤولین پوشیده نیست که دوام و قوام جمهوری اسلامی ایران بر پایه سیاست نه شرقی و نه غربی استوار است و عدول از این سیاست، خیانت به اسلام و مسلمین و باعث زوال عزت و اعتبار و استقلال کشور و ملت قهرمان ایران خواهد بود.»^{۲۵} و «این که جوانان ما می‌گویند نه شرق و نه غرب، معنایش این است که هیچ کدام در ایران دخالت نکنند؛ و این کاملاً بجا و بحق است.»^{۲۶} امام(ره) همچنین می‌افزایند: «و شعار نه شرقی و نه غربی شعار اصولی انقلاب اسلامی در جهان گرسنگان و مستضعفین بوده و ترسیم‌کننده سیاست واقعی عدم تعهد کشورهای اسلامی و شورهای است که در آینده نزدیک و به یاری خدا، اسلام را به عنوان تنها مکتب نجات‌بخش بشریت می‌پذیرد و ذره‌ای هم در این سیاست عدول نخواهد کرد؛ و پشت کردن به این سیاست بین‌المللی اسلام، پشت کردن به آرمان مکتب اسلام، و خیانت به رسول خدا و ائمه هدی است و نهایتاً مرگ کشور و ملت ما و تمامی کشورهای اسلامی است. شرط ورود به صراط نعمت حق، برائت و دوری از صراط گمراهان

دیگر اسلام، اصل استقلال ملی است. قوانین اسلام تصریح دارند که هیچ ملتی و هیچ شخصی حق مداخله در امور کشور ما را ندارد.»^{۲۵} بر همین اساس است که ایشان تأکید می‌کنند «ما خواهان قطع روابط نیستیم. ما خواهان قطع وابستگی‌های ایران به دُول خارجی هستیم.»^{۲۶} به نظر امام(ره) «ما با حفظ استقلال با تمام کشورها روابط دوستانه خواهیم داشت.»^{۲۷} امام(ره) در تبیین روابط ایران با بیگانگان در دوران قبل از انقلاب، از این رویکرد انتقاد کرده می‌گویند: «آقایان توجه کنند که روابطمان روابط زمان سابق نباشد که در زمان سابق روابط یک‌طرفه بود؛ آقای و نوکری، چه در زمان قاجار و چه زمان رضاخان و تا آخر. و شما دیدید که از اول این طور بود که وقتی سفیری از انگلستان یا آمریکا می‌آمد، کسی جرأت نمی‌کرد حتی یک کلمه‌ای برخلاف مصالح آن‌ها بگوید. ولی ایران امروز این طور نیست، و ما هیچ کشوری مثل ایران سراغ نداریم که این طور، دنیا و شرق و غرب به آن نظر داشته باشند، و مستقل بوده و بگوید ما نه با آمریکا کار داریم و نه با شوروی و ما خودمان هستیم. و این که با همه دولت‌ها رابطه داشته باشیم یعنی، رابطه دوستانه، نه روابط بین‌ارباب و رعیت، و ما این روابط را نمی‌خواهیم مادامی که این طور هست، و ما استقلال خودمان را می‌خواهیم حفظ کنیم و در دنیا زندگی کنیم و اسلام را به پیش ببریم. این روابط باید هر روز محکم‌تر بشود، و شما از اول باید به آن‌ها بفهمانید این معنا را که ما نمی‌خواهیم روابطمان مثل روابط زمان شاه باشد، بلکه ما روابط خاص اسلامی داریم که اسلام نه ظالم بود و نه زیر بار ظلم می‌رفت، و ما هم می‌خواهیم این طور باشیم که نه ظلم کنیم، نه زیر بار ظلم برویم.»^{۲۸}

۵- رعایت احترام متقابل

یکی از اصول خدشه‌ناپذیر در اندیشه امام خمینی(ره)، حفظ عزت و عظمت ملت ایران و مسلمانان است و تأکید بر رعایت احترام متقابل در روابط با بیگانگان از همین باب است. ایشان در این باره می‌گویند: «ما هرگز داخل درهای بسته زندگی نمی‌کنیم، ولی این درها را نیز برای استعمارگران باز نمی‌نماییم ... روابط خارجی ما بر اساس حفظ آزادی، استقلال و حفظ مصالح و منافع اسلام و مسلمین است و بر این اساس با هر کشوری که مایل باشد با احترام متقابل عمل می‌کنیم.»^{۲۹} امام(ره) همچنین می‌افزایند: «روابط ما با جامعه غرب، یک روابط عادلانه است که نه زیر فشار ظلم آن‌ها خواهیم رفت و نه ظلمی بر آن‌ها روا خواهیم داشت. ما با آن‌ها به طور احترام متقابل رفتار

یکی از اصول

خدشه‌ناپذیر در اندیشه

امام خمینی(ره)، حفظ

عزت و عظمت ملت

ایران و مسلمانان است

و تأکید بر رعایت

احترام متقابل در روابط

با بیگانگان از همین

باب است. ایشان در

این باره می‌گویند: «ما

هرگز داخل درهای

بسته زندگی نمی‌کنیم،

ولی این درها را نیز

برای استعمارگران باز

نمی‌نماییم ... روابط

خارجی ما بر اساس

حفظ آزادی، استقلال

و حفظ مصالح و منافع

اسلام و مسلمین است

و بر این اساس با هر

کشوری که مایل باشد

با احترام متقابل عمل

می‌کنیم.

است که در همهٔ سطوح و جوامع اسلامی باید پیاده شود.^{۳۲}

۷- حفظ خاک و مرز

در اندیشه امام(ره)، در تعامل و گفت‌وگو با بیگانگان باید خاک و مرز میهنمان حفظ شود و به هیچ وجه مورد معامله قرار نگیرد. ایشان در پاسخ به پیام تبریک برژنف، رئیس هیئت حاکمه اتحاد جماهیر شوروی، می‌گویند: «ضمن ابراز احترام متقابل امید است به همان گونه که در پیام خود آرزو کرده‌اید احترام به حق حاکمیت ملت‌ها و تمامیت ارضی کشورها و عدم مداخله در امور دیگران پیوسته مورد توجه شما و سایر رهبران جهان باشد و روابط میان کشورها روابط دوستانه به معنای واقعی آن بوده و برقرار گردد»^{۳۳}، و «ما ایستاده‌ایم در مقابل دفاع از کشور خودمان و دفاع از اسلام عزیز در مقابل هر مهاجم، مهاجم می‌خواهد ابرقدرت باشد، می‌خواهد قدرت کم، فرقی در نظر ما نیست، ما واجب است برایمان دفاع کنیم از نوامیس اسلام و نوامیس خودمان و دفاع کنیم از کشور اسلامی خودمان و مادامی که در حال دفاع هستیم، با هر قدرتی که بخواهد हमجه بکند بر ما، مقابله می‌کنیم و هیچ هراس نداریم»^{۳۴} ایشان در یکی دیگر از سخنان تاریخی خود به نکته مهمی در این باره اشاره می‌کنند: «چنانچه توجه به تاریخ داشته باشید، عراق جزء ایران است؛ مداین از ماست و از ایران است، و شواهد موجود است در خود مداین و در طاق کسری آن بنای عظیم کسری الان در [نزدیک] بغداد موجود است، لکن ما از باب این که تابع اسلام هستیم و قراردادهایی که شده است محترم می‌شماریم، هر گز بنای این مطلب را نداریم که حتی به یک وجب از مملکت عراق - که به حسب حالا مال عراق است - تعدی کنیم، و حتی یک وجب از زمین خودمان را نخواهیم به دیگران داد»^{۳۵}

۸- تنش زدایی و روابط حسنه

یکی دیگر از اصول تعامل با دیگران، تنش زدایی و داشتن روابط حسنه با دیگران است. ایشان در این باره می‌گویند: «ما با شما که همجوار ما هستید و فرسخ‌ها بین دو کشور مرز مشترک است، ما ایلیم که به طور مسالمت‌آمیز، به طور انسانی رفتار کنیم»^{۳۶} در جایی دیگر نیز تاکید می‌کنند: «اسلام برای همه است، دلسوز برای بشر است. ما هم تابع اسلامیم، ما هم دلسوزیم برای بشر. ما با هر کس که با ما به طور انسانی رفتار کند ما با او دوستیم»^{۳۷} امام(ره) بر منزوی نبودن و داشتن روابط حسنه با کشورهای غیرمزاحم تاکید کرده، می‌گویند: «ما

نمی‌خواهیم در یک کشوری زندگی کنیم که از دنیا منزول باشد، ایران امروز نمی‌تواند این طور باشد، بلکه کشورهای دیگر هم نمی‌تواند این طور باشد، که در یک جا بنشینند و مرزهایشان را ببندند، این غیرمعقول است. امروز دنیا مانند یک عایله و یک شهر است، و یک شهر دارای محله‌های مختلفی است که با هم ارتباط دارند. وقتی دنیا وضعیت این طور است ما نباید منزول باشیم، ما باید با کشورهایی که با ما هستند و ما را اذیت نمی‌کنند، روابط داشته باشیم و آقایان در این فکر باشند که روابط را تحکیم کنند»^{۳۸} البته داشتن روابط حسنه با رژیم صهیونیستی ممنوع است: «ما با اسرائیل چون غاصب است و در حال جنگ است با مسلمین، روابطی نخواهیم داشت. و اما امریکا و شوروی، اگر دخالت در امور داخلی ما نکنند و با ما روابط حسنه داشته باشند با آن‌ها روابط برقرار خواهیم کرد»^{۳۹}

مبنای این نگاه امام(ره) را بایستی در اصل تویی و تبری جست‌وجو کرد. ایشان معتقدند که «تویی و تبری دو اصل اساسی اسلام است، باید با حکومت عدل موافق و به حاکم عادل دل ببندید و از رژیم غیر اسلامی تبری کنید»^{۴۰} این روابط حسنه را می‌توان با کشورهای گوناگون این گونه دسته بندی کرد:

۸-۱- با مسلمین

روابط و تعامل با مسلمین یکی از اصول راهبردی امام(ره) به شمار می‌آید: «ما با تمام مسلمانان برادر هستیم و این یک اصل اسلامی است که هر مسلمانی باید به مسلمان دیگر کمک کند»^{۴۱} و «وحدت ایجاد کنیم... بین برادران اهل سنت و شیعه که این‌ها هم باهم باشند. همان طوری که اهل سنت چهار مذهب دارند که در کنار هم‌اند، مذاهب نمی‌ریزند به جان هم، به حسب ظاهر، ما هم که مذهب پنجمی هستیم که می‌نشینیم باهم، ما برای خودمان فرایضمان را انجام بدهیم، لکن همه‌مان با هم بر ضد کسانی که بر ضد اسلام هستند، خوب، ما مسائل مشترک زیاد داریم، ما در اصول مذاهب‌مان، اصول دین‌مان، همه باهم مشترکیم، قرآن قرآن همه است؛ اسلام اسلام همه است؛ پیغمبر پیغمبر همه است. این‌ها مشترکات ما است. در این مشترکات ما باهم باشیم؛ و در مختصات هر کدام برای خودمان عملی داریم و برای خودمان ادابی داریم. این دعوا لازم ندارد؛ این که دعوا می‌شود دعوایی است که آن‌ها ایجاد می‌کنند در بین ما»^{۴۲}

۸-۲- دولت‌های اسلامی

«برنامه ما برنامه اسلام است، وحدت کلمه مسلمین است، اتحاد ممالک

۹- روابط خصمانه با کشورهای معاند و استکباری

به اعتقاد امام(ره)، کشورهای معاند و استکباری مشمول تعامل نیستند و به سبب عنادورزی شان نمی توان با آنان روابط حسنه داشت. این روابط خصمانه، با سه دسته از کشورها رخ می دهد. دسته اول با کشورهای استکباری است؛ چرا که اولاً: «سلامت و صلح جهان بسته به انقراض مستکبرین است»^{۵۸} ثانیاً: «سلطه امریکا تمام بدبختی های ملل مستضعف را به دنبال دارد.»^{۵۹} ثالثاً: «قدرت های بزرگ می خواهند مسلمین را زیر سلطه خود بیاورند و مخازن آن ها را به غصب ببرند و اموال آن ها را به چپاول ببرند.»^{۶۰} رابعاً: «ما این قطع رابطه را به فال نیک می گیریم، چون که این قطع رابطه دلیلی بر قطع امید امریکا از ایران است... قطع رابطه یعنی خاتمه دادن به چپاول گری ها.»^{۶۱} وخامساً: «آیا رابطه ما به رابطه یک مظلوم با یک ظالم یا قلدر با یک مستضعف است، نه، ما دیگر رابطه ای نداریم.»^{۶۲}

دسته دوم عمال این کشورهای اسلامی هستند. به فرموده امام(ره) «آن هایی که می خواهند ما را به تباهی بکشند، ما اصلاً میل نداریم با آن ها روابط داشته باشیم مگر اصلاح بشوند.»^{۶۳} بر همین اساس وقتی حکومتی مانند مصر با پیمان کمپ دیوبند به خیانتی بزرگ دست زد، مشمول قطع رابطه شد: «من به دولت دستور دادم که با مصر قطع رابطه نماید.»^{۶۴} و: «جناب آقای دکتر ابراهیم یزدی وزیر امور خارجه! با در نظر گرفتن پیمان خائنانه مصر و اسرائیل و اطاعت بی چون و چرای دولت مصر از امریکا و صهیونیست، دولت موقت جمهوری اسلامی ایران قطع روابط دیپلماتیک خود را با دولت مصر بنماید.»^{۶۵}

دسته سوم نیز کشورهای غیرمشرع و غاصب است که مشخصاً باید به اسرائیل اشاره کرد: «ما اسرائیل را رد خواهیم کرد و هیچ رابطهای با او نخواهیم داشت. و او دولت غاصب است و با ما دشمن»^{۶۶} و: «با اسرائیل قطع رابطه خواهیم کرد چون غاصب است.»^{۶۷} و: «رابطه با اسرائیل و عمال آن، چه رابطه تجاری و چه رابطه سیاسی، حرام و مخالفت با اسلام است. باید مسلمین از استعمال امتعه اسرائیل خودداری کنند.»^{۶۸}

۱۰- حمایت از مستضعفان و محرومان

یکی دیگر از اصول تعامل با بیگانگان از نگاه امام خمینی(ره)، اصل حمایت از محرومان و مظلومان است. در این مورد اگر تعامل بیگانگان موجب تضییع حقوق مظلومان شود، باطل و ناکارآمد است. ایشان می گویند: «ما طرفدار همه مظلومین در همه جا هستیم

اسلامی است، برادری با جمیع فرق مسلمین است در تمام نقاط عالم، هم پیمانی با تمام دول اسلامی است در سراسر جهان.»^{۶۸} و: «کوشش داشته باشید در بهتر کردن روابط با کشورهای اسلامی.»^{۶۹} و: «باید روابط بین ملتها بر اساس مسائل معنوی باشد و در این رابطه، بُعد مسافت تأثیری ندارد و چه بسا کشورهایی که همجوار هستند، اما رابطه معنوی بین آن ها نیست. بنابراین، روابط دیگر هم نمی تواند مثمرتر باشد. ما روابطمان با کشورها بر اساس مبانی اسلام خواهد بود.»^{۷۰} و: «از موضع قدرت عظیم، دست پربرکت و قدرتمند خود را برای دوستی و برادری ایمانی پیش تمام مسلمین، خصوصاً ملتها و دولت های منطقه و همسایه دراز کرده و آنان را نصیحت می کنم.»^{۷۱}

۸-۳- کشورهای غیراسلامی

کشورهای غیراسلامی را می توان به دو دسته تقسیم کرد؛ دسته اول کشورهای مستضعف که بر اساس تعلیمات اسلامی و آموزه های انقلاب، بایستی با آن ها روابط حسنه داشت: «از خدای تعالی موفقیت همه ملل مستضعف جهان را در راه رسیدن به پیروزی و آزادی کامل از سلطه گران جهان بخصوص امریکای جهان خوار مسألت می نمایم.»^{۷۲} و: «همان مردمی که تصمیم دارند با صدور پیام انقلاب اسلامی شان نه تنها کشورهای اسلامی که مستضعفان جهان را به اسلام عزیز و حکومت عدل اسلامی آشنا سازند.»^{۷۳} دسته دوم نیز کشورهای غیراسلامی اما قدرتمند و در عین حال غیرمعاند و غیراستکباری هستند. امام(ره) این دسته از کشورها را هم مشمول روابط حسنه می دانند: «ما می خواهیم روابط دوستانه با همه کشورهای داشته باشیم مادام که آن ها در امور داخلی ما مداخله نکنند»^{۷۴} و: «دولت اسلامی با همه ملتها و با همه دولت ها می خواهد که تفاهم و ارتباط صحیح داشته باشد، در صورتی که آن ها متقابلاً احترام دولت اسلامی را مراعات کنند.»^{۷۵} امام(ره) حتی درباره تعامل با آمریکا می گویند: «باید ببینیم امریکا خودش در آینده چه نقشی دارد. اگر امریکا بخواهد همان طور که حالا با ملت ایران معامله می کند با ما رفتار کند، نقش ما با او خصمانه است و اگر چنانچه امریکا به دولت ایران احترام بگذارد، ما هم با همان احترام متقابل عمل می کنیم و با او به طور عادلانه که نه به او ظلم کنیم و نه به ما ظلم کند[رفتار می کنیم].»^{۷۶} در جایی دیگر می افزایند: «ما تا آخر ایستاده ایم و با امریکا روابط ایجاد نخواهیم کرد، مگر این که آدم بشود و از ظلم کردن دست بردارد و از آن طرف دنیا نیاید در لبنان، و نخواهد دستش را به طرف خلیج فارس دراز کند.»^{۷۷}

یکی دیگر از اصول

تعامل با بیگانگان از نگاه

امام خمینی(ره)، اصل

حمایت از محرومان

و مظلومان است. در

این مورد اگر تعامل

بیگانگان موجب تضییع

حقوق مظلومان شود،

باطل و ناکارآمد است.

هستند»^{۶۶} ایشان در جایی دیگر تأکید می‌کنند: «در تمام زمینه‌ها، ما در جهت منافع مردم خود گام برمی‌داریم و با آن‌چه صلاح آنان و پاسخگوی آرمان اسلامی آنان باشد عمل می‌کنیم»^{۶۷} به گفته امام(ره): «اصلی که غیرقابل تغییر است این است که سیاست خارجی ما باید بر مبنای حفظ آزادی و استقلال کشور و نیز حفظ مصالح و منافع ملت ایران باشد»^{۶۸} به اعتقاد ایشان: «غرب و شرق برای ما فرقی ندارد. اصل منافع ملت ایران است که باید به بهترین وجه رعایت شود. اگر غرب و شرق احترامات لازم را نسبت به ملت ایران رعایت نمایند ما هم به همان گونه با آنان رفتار خواهیم کرد»^{۶۹}

۱۱-۲- معامله عادلانه: «آن‌چه در زمینه اقتصادی مورد نظر ما است، جلوگیری از غارت منابع ملت ما است، نه قطع رابطه اقتصادی با کشورهای جهان و درست در بین چارچوب یک معامله عادلانه است که نفت و گاز نیز به خریداران آن عرضه خواهد شد. و مهم‌تر آن که منافع حاصله از فروش منابع ارضی باید به مصرف پیشرفت‌های اقتصادی ما برسد و در این جهت ما قطعاً با جهان صنعتی در رابطه کامل خواهیم بود، ولی حق تصمیم‌گیری برای جهتی که اقتصاد ما انتخاب خواهد کرد، به عهده خود ما خواهد بود»^{۷۰}

۱۱-۳- عمل به قوانین بین‌المللی: «این چیزی که حق ما است در دنیا، همه دنیا می‌دانند که در همه قوانین بین‌المللی است که مجرم باید برگردد در همان محلی که جرم کرده است و در آن جا محاکمه بشود. ما این مجرم را از او می‌خواهیم که در این جا محاکمه بشود»^{۷۱} و «قراردادهای بین‌المللی اقتضا می‌کند که جاسوس در یک مملکتی به اسم سفیر باشد یا با اسم کاردار سفیر باشد؟ یا نه، اگر سفرایی باشند، اشخاصی باشند که به یک مملکتی خیانت نمی‌خواهند بکنند، جاسوسی نمی‌خواهند بکنند، اسباب حکومت نمی‌خواهند فراهم کنند، آن‌ها هستند که گروگان گرفتن‌شان صحیح نیست. و اما این که ملت ما عمل کرده است، این گرفتن یک دسته جاسوس است که این جاسوس‌ها به حسب قواعد باید بازرسی بشوند، باید محاکمه بشوند و باید به حسب قوانین ما به آن‌ها عمل بشود و اما آن‌چه که کارتر کرده است بر خلاف قوانین بین‌المللی است، برای این که مجرم، مجرم به یک کشور باید بیاید در همان کشور محاکمه بشود و حق ندارد یک کشور، مجرم را نگه دارد و پناه بدهد، بر خلاف قواعد بین‌المللی است. این کارتر است که بر خلاف قواعد بین‌المللی عمل کرده ما»^{۷۲} و: «من باز تأکید می‌کنم که ما در سیاست خود برای رسیدن به صلح در چارچوب قطعنامه شورای امنیت جدی هستیم و هرگز پیش‌قدم در تضعیف آن نخواهیم بود»^{۷۳}

۱۱-۴- نقد به سازمان‌های بین‌المللی حامی مستکبران: «تمام این سازمان‌ها و گروه‌ها برای طرفداری از قدرتمندان به وجود آمده است و این جمعیت‌ها جمعیت‌های طرفدار حقوق بشر» به دست قدرتمندان برای سلطه بر ضعیفان و مکیدن خون محرومان جهان به وجود آمده است»^{۷۴} و: «مگر آن‌هایی که این جمعیت‌های حقوق بشر و نمی‌دانم سازمان‌ها کذا را درست کردند، خودشان به این قواعد بین‌المللی عمل می‌کنند؟ آن‌هایی که این همه فریاد می‌زنند از حقوق بشر، وقتی که می‌رسند به این که حزب بعث صدامی این قدر از انسان‌ها را در این جا کشته است و آن قدر از انسان‌ها را در این جا بی‌خانمان کرده و لیلی کرده، علاوه بر این که از آن همین طوری می‌گذرند، توجیه

و میل داریم که مظلومین بر همه مستمگران غلبه کنند»^{۶۶} در جایی دیگر نیز تأکید می‌کنند: «ما معادله جهانی و معیارهای اجتماعی و سیاسی‌ای که تا به حال به واسطه آن تمام مسائل جهان سنجیده می‌شده است را شکسته‌ایم. ما خود چارچوب جدیدی ساخته‌ایم که در آن عدل را ملاک دفاع و ظلم را ملاک حمله گرفته‌ایم. از هر عدلی دفاع می‌کنیم و بر هر ظالمی می‌تازیم، حال شما اسمش را هر چه می‌خواهید بگذارید. ما این سنگ را بنا خواهیم گذاشت. امید است کسانی پیدا شوند که ساختمان بزرگ سازمان ملل و شورای امنیت و سایر سازمان‌ها و شوراهای این پایه بنا کنند، نه بر پایه نفوذ سرمایه‌داران و قدرتمندان که هر موقعی که خواستند هر کسی را محکوم کنند، بلافاصله محکوم نمایند»^{۶۷} برخی دیگر از سخنان امام(ره) از این قرارند:

«تا بانگ لاله‌الله و محمد رسول‌الله بر تمام جهان طنین نیفتد مبارزه هست، و تا مبارزه در هر کجای جهان علیه مستکبرین هست، ما هستیم. از مردم بی‌پناه لبنان و فلسطین در مقابل اسرائیل دفاع می‌کنیم»^{۶۸}؛ «ما باید از مستضعفین جهان پشتیبانی کنیم... زیرا اسلام... پشتیبان تمام مستضعفین جهان است»^{۶۹}؛ «ما به پیروی از اسلام بزرگ از جمیع حمایت می‌کنیم و از... هر سازمانی در جهان که برای نجات کشور خویش به پا خاسته است، پشتیبانی می‌کنیم»^{۷۰} و «من به صراحت اعلام می‌کنم که جمهوری اسلامی با تمام وجود برای احیای هویت اسلامی مسلمان‌ها در جهان سرمایه‌گذاری می‌کند و دلیلی هم ندارد که مسلمان‌های جهان را به پیروی از اصول تصاحب قدرت در جهان دعوت نکند و جلوی جاه‌طلبی و فزون‌خواهی صاحبان قدرت و پول و فریب را نگیرد. ما باید برای پیشبرد اهداف و منافع ملت محروم ایران، برنامه‌ریزی کنیم. ما باید در ارتباط با مردم جهان و رسیدگی به مشکلات و مسایل مسلمانان و حمایت از مبارزان و گرسنگان و محرومان، با تمام وجود تلاش نماییم و این را باید از اصول سیاست خارجی خود بدانیم»^{۷۱}

۱۱- پایبندی به قراردادهای بین‌المللی

پایبندی به قراردادهای بین‌المللی یکی دیگر از مهم‌ترین اصول اندیشه‌های امام(ره) در بحث تعامل با دیگران است. برای نمونه می‌توان به پذیرش قطعنامه ۵۹۸ اشاره کرد که امام(ره) در این باره به صراحت اعلام می‌کنند: «من باز تأکید می‌کنم که ما در سیاست خود برای رسیدن به صلح در چارچوب قطعنامه شورای امنیت جدی هستیم، و هرگز پیش‌قدم در تضعیف آن نخواهیم بود»^{۷۲} این پایبندی البته مشروط به شرایط خاصی است:

۱۱-۱- مصالح و منافع ملت ایران تامین شود: «ما کلیه قراردادهای را که برخلاف مصلحت ملتمان باشد برای شان ارزش قائل نیستیم و اگر قراردادی باشد که انصاف داشته باشد و برای ما فایده‌ای داشته باشد، آن قرارداد را تصویب می‌کنیم... هر کس می‌داند این قراردادهای را که بسته‌اند، نفت ما را گرفته و در ازای آن اسلحه‌هایی که به هیچ وجه به درد ما نمی‌خورد داده‌اند. این نوع قراردادهای مضرند برای ملت ما. قرارداد مفید این است که قرارداد می‌بندند، چیزهایی که برای ایران مفید است که بدهند، چیزهایی که برای زراعت و صنعت ایران مفید است بدهند. آن چیزهایی که اصلاً فایده‌ای برای ایران ندارد، این‌ها قراردادهای غیرمفید

